Nr. 39.

Warszawa

$\frac{18}{30}$ września 1868 r.

Wychodzi w każdą środę.

Redakcja przy ulicy Nowy Świat Nr. 28.

MERKURY

dodatek tygodniowy do Ekonomisty.

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Wszelkie wezwania do powrotu zaufania, wszelkie dowodzenia o pokojowym kierunku polityki, nietylko są płonne, ale działają wbrew celowi, jako nowe pobudki do nieufności. Giełdy i handel mają swój temperament, drażliwy wprawdzie, lecz niezależny, — i jeśli ulegają chwilowemu działaniu pojedyńczych czynników, nawet powiewom fałszywych pogłosek, to w gruncie rzeczy dążą do równowagi, układając się stosownie do ogólnego finansowego i politycznego położenia. Ruchy tego świata interesów porównać można do falowania powierzchni oceanu, które wcale ogólnéj równowagi nie niszczy. W epoce obecnéj pierwszy przymiot targów pieniężnych — drażliwość, podniesiony został do niezwykłéj potęgi długotrwałą nienormalnością zbrojnego pokoju; stąd drugi —niezależność, nie łatwo się spostrzedz daje. Ale cóż znaczy ta uporczywość w nieufności i wyczekiwaniu? Tu właśnie leży owa samodzielność sądu nie dająca się zwichnąć lada deklamacją, owa loiczna konsekwencja natężonego stanu rzeczy, najeżonego tysiącznemi trudnościami. W takiém usposobieniu, przy chronicznéj omdlałości, nic dziwnego że giełdy doznają niekiedy drgań konwulsijnych, za lada czarnym punkcikiem albo zwodniczym cieniem. Kilka drgań podobnych widzieliśmy w ostatnich czasach,—to z powodu jakiegoś przemówienia panującego lub ministra, to przedwczesnego powrotu Napoleona do Paryża, to wreszcie powstania hiszpańskiego i zapowiedzianego wkroczenia Turków do Rumunji.... Wszystko to nie przeszkadza, by położenie oddawna pozostało niezmienném, stale wyczekującém. Nietylko bilans banku francuskiego, lecz ogłoszone niedawno sprawozdania innych instytucij kredytowych świadczą o tém najwymowniéj, szczególnie zaś nieruchomością lub wstecznym ruchem portfelu.

W obec ogólnych trudności i zawikłań, godnym jest uwagi spokój, choć martwy, targu angielskiego, a ożywienia austrjackiego. Dla Austrji zresztą wielką podstawą pomyślności ekonomicznéj i finansowéj jest niezwykła obfitość zbiorów rolniczych, dająca przewyżki w wywozie 120/milj. guldenów według ogłoszonego bilansu z roku zeszłego. Włochy również nie mało zawdzięczają dobrym zbiorom zboża, wina i jedwabiu.

W Wiedniu powstaje *Bank handlowy*, mający na celu zakładanie składów towarowych (doków) i skup świadectw składowych (warrants). Zakład ten, jak się spodziewają, odda handlowi wielkie usługi, gdyż przywóz do Wiednia, razem z przewozem, wynosi do 45 miljonów centnarów. Z pięciu miljonów guld. kapitału zakładowego, 4/m już są podpisane przez Kredyt ruchomy austrjacki, kr. ruch. węgierski, spółkę skupową, Rotszilda i inne domy handlowe; tylko 1 miljon zostaje dla publiczności.

Warszawska giełda obniżyła kursa papierów publicznych, wyjąwszy koleje żelazne, które się trochę podniosły (Bydgoska, Terespolska); wexle zagraniczne cokolwiek droższe.

KURSA GIEŁDY,

w tygodniu 21—26 września 1868 r.

	Stopa %	RÓWNIA (pari)	Poniedz. 21 wrześ.	Wtorek 22	Środa 23	Czwar. 24	Piątek 25	Sobota 26 święto	Stosunek do równi na 100
			CENA RZECZYWISTA W TYGODNIU — Ruble						
1. Papiery publiczne.									
a) Rządowe.									
Polskie. Obligi Skarbowe (r. 100. 150. 500)	4	100	.	.	.	.	77	.	77
Polskie. Obligacje cząstk. (zł. 500) z kup.	4	75	.	.	.	.	102,50	.	$136\frac{2}{3}$
Polskie. Cert. ban. na obl. cz. *A* (z. 300) z kup	5	45	.	.	.	.	51,25	.	$113\frac{5}{6}$
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	0	30	.	.	.	.	27	.	90
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	5	30	.	.	.	.	33,50	.	$111\frac{2}{3}$
Polskie. Dow. Kom. Cen. Lik. (różne sumy)	0	100	.	.	.	.	*58	.	*58
Polskie. Listy likwid. (r. 100. 250. 500. 1000)	4	100	67,42	66,75	66,75	67,07	67	.	67
kupon	.	.	.	.	.	.	$1,27\frac{7}{9}$	.	.
Ruskie. 5-ta pożyczka (500)	5	100	.	.	.	.	81,75	.	$81\frac{3}{4}$
Ruskie. Pożyczka premjowa z 1864 r.	5	100	135,50	.	135,50	135,50	135,50	.	$135\frac{1}{2}$
Ruskie. „ „ z 1866 r.	5	.	133,75	133	133,25	133,33	133	.	133
Ruskie. Metaliki (300) lutowe	4	100	.	.	.	.	100,33	.	$100\frac{1}{3}$
Ruskie. Metaliki (300) sierpniowe	4	100	.	.	.	.	100	.	100
Ruskie. Bilety banku Pańs. (100 i wyżéj)	5	100	.	.	.	.	86,50	.	$86\frac{1}{2}$
b) Towarzystw i Spółek.									
Polskie. Listy Zast. (30 75. 150. 750. 3000)	4	100	85,75	85,83	85,75	85,67	85,67	.	$85\frac{1}{3}$
Polskie. „ „ „ ser. 2	4	100	78,83	78,83	78,75	78,67	78,75	.	$78\frac{3}{4}$
„ „ „ kupon	.	.	.	.	.	.	$1,03\frac{1}{3}$	.	.
Polskie. Akcje Dr. Żel. W-W. (100)	diw.	60	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. „ „ W-B. (100. 150)	4	100	60,50	.	60	.	60	.	60
Polskie. „ „ Teresp. (100)	5	100	91	91	91	91	91,50	.	$91\frac{1}{2}$
Polskie. Obligacje „ „	5	100	89	89	89	89	89	.	89
Polskie. Akcje „ Łodzk. (100)	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Rus. Akcje Gł. Tow. Dr. Ż. (125)	5	125	.	.	.	.	121,50	.	$97\frac{1}{5}$
Rus. Obligacje „ „	$1\frac{1}{2}$	100	.	.	.	.	.	.	.
2. Wexle.									
Berlin (Tal. 100) 2 mies.	.	92,857	$107,92\frac{1}{2}$	108,15	$108,07\frac{1}{2}$	107,85	$107,92\frac{1}{2}$	.	$116\frac{1}{5}$
Gdańsk (100) „	.	92,857	$107,77\frac{1}{2}$	$107,92\frac{1}{2}$	$107,92\frac{1}{2}$	.	.	.	$116\frac{1}{5}$
Hamburg (M.B. 300) „	.	140,855	.	.	.	163,50	.	.	116
Londyn (Ł. 1) 3 „	.	6,301	7,41	.	7,41	7,40	.	.	$117\frac{1}{8}$
Paryż (Fran. 300) 2 „	.	75,214	.	88,35	.	.	88,20	.	$117\frac{1}{4}$
Wiedeń (Gul. 150) „	.	92,857	.	.	.	.	*95,55	.	*$102\frac{9}{10}$
Petersburg (Rub. 100) 1 „	.	100	99,33	.	.	.	99,25	.	$99\frac{1}{4}$
3. Monety.									
Półimperjał	.	5,15	.	.	.	.	6,02	.	$116\frac{9}{10}$
Napoleondor	.	5	.	.	.	.	.	.	.
Dukat holenderski	.	3	.	.	.	.	$3,42\frac{1}{2}$	.	114
Rubel srebrny	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Talar pruski	.	0,92.857	.	.	.	.	1,09	.	$117\frac{1}{3}$
Gulden austrjacki (papierowy)	.	0,62.906	.	.	.	.	$0,64\frac{1}{2}$	.	$102\frac{1}{2}$

STOPA SKUPU:	Warszawa.	Londyn.	Paryż.	Wiedeń.	Berlin.	Frankfurt.	Amsterd.
bankowa:	6%	2	$2\frac{1}{2}$	5	4	3	3
giełdowa:	—	$1 (1\frac{1}{2})$	$1\frac{3}{4} (2\frac{1}{4})$	5	$2\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{2}$	3

STAN OPERACIJ BANKU POLSKIEGO.

	w d. 19 września	w ciągu tygodnia przyb. (+) ub. (—)	w d. 26 września
	r u b l i		
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Warsz.	997.979, 61	+ 197.629, 83½ / — 144.567, 15	1.051.042, 29½
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Łodzi.	349.926, 40½	+ 37.558, 41½ / — 32.613, 40	354.871, 42
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Włocł.	347.230, 39½	+ 38.369, . / — 19.904, 43	365.694, 96½
„ zagranicznych	171.263, 22	+ 233.926, 56 / — 28.745, 45	376.444, 33
2. Zaliczenia na papiery publiczne ...	621.655, .	+ 16.352, . / — 19.071, .	618.936, .
3. „ na zast. towarów a) wełny .	293.032, 60	+ 2.390, . / — 3.300, .	292.122, 60
3. „ na zast. towarów b) in. tow.	278.625, 96	+ 1.304, 34 / — 34.443, 34	245.486, 96
4. „ „ kosztowności	783.424, 77½	+ 8.757, 33 / — 5.256, 28	786.925, 82½
5. Otwarte kredyta	4.674.682, 88½	+ 705.650, 62½ / — 623.219, 06¼	4.757.114, 44½
6. Kasa: Monety srebrne	2.599.645, 21¼	+ 12.407, 36	2.612.052, 57¼
6. Kasa: „ złote	43.503, 57½	+ 20, 60	43.524, 17½
6. Kasa: Bilety Banku Polskiego	1.023.300, .	— 214.100, .	809.200, .
6. Kasa: „ Kred. Cesarstwa	1.426.797, .	— 473.274, .	953.523, .
Łącznie (6)	5.093.245, 78¾	— 674.946, 04	4.418.299, 74¾

BILANSE BANKÓW FRANCUSKIEGO I ANGIELSKIEGO,

w d. 17/18 września 1868 r.

STAN CZYNNY

	B. francuski.	B. angielski
	f r a n k ó w	
Fundusz metaliczny	1.298.988572	519.399800
Portfel	449.880099	403.100500
Zaliczenia na złoto i rozm.	58.230814	
Pożyczki na zast. pap. publ. akcij, oblig. i in.	83.805100	344.753275
Dług skarbu i inne wart..	162.586073	375.000000
	2.053.490658	1.642.253575

STAN BIERNY

	B. francuski.	B. angielski.
	f r a n k ó w	
Bilety w obiegu	1.220.320250	591.136375
Przekazy z term. kilkod.	37.135402	14.755100
Rachunki bieżące prywatne	428.480950	482.744175
Rachunki bieżące skarbowe	139.915057	99.393200
Kapitał zakładowy	182.500000	363.825000
Zysk do kapit. doliczony	7.044776	
Inne bierniki	38.094223	90.399725
	2.053.490658	1.642.253575

SKAZÓWKI I FAKTA BIEŻĄCE.

— **Wiktor Somer,** — o którym podaliśmy już wiadomość w Merkurym (N. 28 r. b.), z powodu dyskusji w paryskiém stowarzyszeniu ekonomistów,— po dziesięcioletnim pobycie zagranicą, wróciwszy do Warszawy, wchodzi do grona pracowników naszego pisma. Dzieląc się z czytelnikami tą pomyślną nowością, uważamy za stosowne podać niektóre szczegóły o specjalném kształceniu się i dotychczasowéj działalności naukowéj p. Somera.

Po ukończeniu studjów ekonomiczno-państwowych w uniwersytecie berlińskim, p. Somer udał się w r. 1862 do Paryża, gdzie uczęszczając na kursa szkoły prawa, szkoły dróg i mostów, oraz sztuk i rzemiosł (conservatoire des arts et métiers), nie ustawał w badaniach na raz obraném polu — nauk ekonomicznych. W r. 1865 przyjął udział jako spółredaktor w wydawnictwie dwóch pism czasowych: *Journal des Économistes* i *Le Travail*. Z pomiędzy prac jego w języku francuskim ogłoszonych, tak w powyższych pismach, jak i w oddzielnych broszurach, szczególniéj zwróciły uwagę:

1. *Les sociétés coopératives d'Allemagne;*
2. *Les sociétés ou cercles populaires d'intstruction, d'éducation et de récréation.*
3. *La question des domaines de l'Etat et les finances de l'Autriche.*

W dopełnieniu pierwszego z tych artykułów, zamieszczonego w zeszycie kwietniowym r. z. *Jour. des éc.*, a podającego stan rzeczy po koniec 1865 r., obecnie zamieścił p. S. w zesz. sierpniowym r. b., pod tąż samą nazwą, opis postępu spółdzielczości niemieckiéj w ciągu r. 1866. Był to rok prawdziwie probierczy dla tych instytucij, i przyznać trzeba że wyszły one z próby zwycięzko. Pomimo zastój w pracy narodowéj, spowodowany przez wojnę, a osobliwie przez powołanie Landweru, wzrost stowarzyszeń ani na chwilę się nie zatrzymał. Główną kategorję w Niemczech, stanowią stowarzyszenia zaliczkowe czyli banki ludowe (w Anglji przeciwnie spożywcze). W końcu 1866 r. było tych banków zapisanych w kontroli ajencji centralnéj:

w Prusach	567
w Austrji (z krajami słowiańskiemi) ..	200
w innych krajach niemieckich	357
Razem	1.124

Oprócz tego było również zapisanych stowarzyszeń spożywczych 199, wytwórczych 29, zakupu i sprzedaży 187. Z tych ostatnich — stowarzyszenia zakupu materjałów surowych (Rohstoffvereine) najwięcéj ucierpiały w r. 1866; a nawet liczba ich zmniejszyła się o 19 (z 143 na 124). Niepowodzenie to, — jedyne w spółdzielczości niemieckiéj, przypisać należy nieoględności administracji, a zwłaszcza lekkomyślnemu udzielaniu pożyczek, nawet bezprocentowych. Stowarzyszenia zaliczkowe liczą do 380.000 członków i wypożyczyły w ciągu roku około 160/m. tal. (600/m. fr.); spożywczych stowarzyszeń można liczyć do 400, a członków ich do 100.000. Co do stowarzyszeń wytwórczych, są one zapewne koroną spółdzielczości, ale wymagają wielkiego wykształcenia jednostek, — czas ich jeszcze nie nastąpił.

Artykuł p. Somera mieści wiele ciekawych szczegółów wziętych ze sprawozdania Schulze'go z Delitzsch i wiele słusznych uwag; — między innemi, że kiedy nowe *prawo francuskie o spółkach z kapitałem zmiennym* kładzie tamę rozwojowi spółdzielczości w ograniczeniu kapitału spółkowego; *prawo pruskie z 27 marca 1867 r.*, dając jéj charakter swobodnéj instytucji społecznéj, na równi z wszelkiego rodzaju spółkami przemysłowemi i handlowémi, stanowi nową szczęśliwą erę w ich rozwoju.

— Stowarzyszenia ubespieczeń na życie z zadziwiającą szybkością wzrastają w Stanach Zjednoczonych Północnéj Ameryki, gdy tymczasem w Niemczech,—kraju zapostępowy pod tym względem uważanym w Europie, wzrost tego rodzaju ubespieczeń jest bardzo mały. Ludność Stanów Zjednoczonych mniejsza jest od ludności Niemiec, a cyfra ubespieczeń na życie bez porównania większa.

I tak—same ubespieczenia na wypadek śmierci wynosiły:

		w Stanach Zjednoczonych		*w Niemczech*
w roku 1862	*dolarów*	46.348275	*talarów*	35.621323
„ 1863	„	60.439328	„	43.563903
„ 1864	„	122.844700	„	50.649634
„ 1865	„	180.826972	„	59.128736
„ 1866	„	308.467053	„	60.743036
„ 1867	„	468.116756	„	?

W ogólności zaś wszelkiego rodzaju ubespieczenia na życie wynosiły:

w końcu roku 1862	*dol.*	183.962577	*tal.*	176.607616
„ 1863	„	267.658677	„	203.308761
„ 1864	„	395.702055	„	240.738144
„ 1865	„	580.882253	„	279.122656
„ 1866	„	865.105877	„	300.559654
„ 1867	„	1.167.178289	„	?

Pomimo tak kolosalne cyfry, nadintendent ubespieczeń stanu New-York ubolewa że dobrodziejstwo ubespieczeń tak mało dotąd zyskało uznania w Stanach Zjednoczonych. Na 35-miljonową ludność, tylko 400.000 jest ubespieczonych, a wedle jego przypuszczenia, zdolnych ubespieczyć życie jest do 5 miljonów.

Godném jest także uwagi że zamożniejsze klasy w Niemczech nie czują jeszcze korzyści z ubespieczeń wypływających, przeciwnie zaś w Stanach Zjednoczonych właśnie zamożniejsze klasy największy udział w ubespieczeniach przyjmują, — tak że gdy tam ubespieczenie w przecięciu na osobę wynosi 2833 dolary, w Niemczech ledwo do 984 talarów dochodzi.

— Telegraf atlantycki francusko-amerykański.

W przyszłym 1869 roku ma być rzucona linja telegraficzna od Brest'u do N.-York'u—przez wysepkę św. Piotra koło Mikelon leżącą. Przedsiębierstwo to zrodziło się bardzo naturalnie, skoro się okazało, że linja angielska (po dwukrotném niepowodzeniu, ukończona 27 lipca 1866 r.), nie wystarcza pomimo zbyteczną wysokość taryfy.

Wykonanie dzieła tego nastręczy sposobność do ciekawych badań naukowych. Linja francuska będzie znacznie dłuższa od angielskiéj, ciekawe zatém będzie porównanie działania toku elektrycznego. Wpływ bliskości brzegów na zachowanie liny (uważany za szkodliwy), będzie również badany. Ale najważniejszém będzie badanie dna i prądów dolnych oceanu, niezbędne przed rzuceniem liny.

Wiadomo że pomiędzy Bretanją i zatoką Gaskońską z jednéj strony, a N.-York'iem i zatoką Mexykańską z drugiéj, dno Atlantyku tworzy głęboką dolinę—jakby pas wyżłobiony, od którego na północ i na południe rosciągają się dwie szerokie i płaskie wyżyny. Otóż te wyżyny są właściwemi drogami telegraficznemi; niepodobna byłoby przeprowadzić linę w dolinie środkowéj, pełnéj przepaści. Zachodzi tu okoliczność, że jak na lądzie prądy powietrzne cisną się w wąwozy, tworząc wiatry i burze, tak prawdopodóbnie w głębi morza prądy wodne, spadając w przepaście, tworzą wiry i naruszają spokojność wód pokrywających płaskie wyżyny. Bardzo być może iż w głębi wód na wierzchu spokojnych znajdą się gwałtowne wodospady. Linja francuska, jako więcéj zbliżona do owéj doliny atlantyckiéj, więcéj téż wystawiona będzie na takie prądy, jeśli te istnieją. Jest tu więc piękne pole badania naukowego. Wielki prąd wierzchni ciepły, idący od Mexyku w jedną stronę ku Afryce, a w drugą ku Szkocji, rozdziela się właśnie na szerokości wysepki św. Piotra. Linja francuska przechodzić będzie w znacznéj części wewnątrz tego kąta, i da możność sprawdzenia, czy tu przy małéj głębokości oceanu, prądy tworzą wiry podwodne, podobne tym, którym przypisywano dwukrotne zerwanie liny angielskiéj.

Roboty przygotowawcze do urządzenia linji francusko-amerykańskiéj już są rospoczęte; wykonanie saméj liny poruczone zostało fabryce gutaperki w Londynie, i statek Great-Eastern już zamówiony.

W drukarni Gazety Polskiéj.

Za pozwoleniem Cenzury Rządowéj.